

Fr. Reil, *Der Wanderer im Waldviertel. — Ein Tagebuch (v. Jahre 1815) für Freunde österr. Gegenden.* Nach der ersten Ausgabe in Brünn 1823 (bei J. G. Trassler) neu bearbeitet von Alphons Zák, Ord. Praem., Druck und Verlag der Pressvereins-Druckerei Eggenburg. 1929. Ladenpreis 6 Sch.

Onvermoeid blijft P. Alfons Zák de pen hanteeren, het liefst in verband met de Orde, waartoe hij behoort. Soms is de betrekking wel wat losjes, zooals bij genoemd geschrift. Eerder hebben we hier met een bijdrage tot de kennis der folklore te doen, dan met een tot de geschiedenis in eigenlijken zin.

Voor een Nederlander is het niet gemakkelijk de lezing van dit boek tot een eind te brengen. Men voelt zich genoodzaakt er een uitvoerige kaart van Neder-Oostenrijk naast te leggen, wil men den wandelaar op al zijn tochten in het noordwestelijk deel van dat gebied met eenige profijt volgen. Maar dan heeft men ook genoeg aan zijn natuurbeschrijvingen, aan zijn mededeelingen over zeden en gebruiken, aan zijn proeven in de dichtkunst en het weergeven van sagen of legenden.

Met bijzondere belangstelling volgt men hem, als hij in oude kloosters der Benedictijnen, Cisterciensers of Norbertijnen gastvrij opgenomen wordt. Veel weet hij mee te deelen over Altenburg en Zwettl, Geras en Pernegg, Göttweig en Herzogenburg.

Het heele werk ademt den Biedermeier-tijd. Het had geïllustreerd kunnen zijn met plaatjes van Moriz von Schwind. We kunnen ons gemakkelijk voorstellen, hoe het Oostenrijksche volk met weemoed terugdenkt aan die voorbije periode. Afgezien van elke romantische neiging, moeten de dagen van het Weener Congres machtig in hun herinneringen staan. Met graagte zal het reisverhaal van Reil gelezen zijn, toen de «*Eggenburger Zeitung*» besloot, den text van het zeldzaam geworden boekje meer onder de aandacht van een lezerskring te brengen.

Soms is de schrijver wel wat rhetorisch en kan men gemakkelijk gelooven, dat hij als tooneelspeler op de planken heeft gestaan. De scène te Garsten doet zelfs schoolmeesterachtig aan (blz. 277). Een bemerking als die van Pater Odo te Göttweig brengt het bewijs, dat er ook doodnuchtere menschen in die omgeving leefden. Het pleit voor Reil, dat hij zoo 'n laconiek antwoord zonder commentaar kon plaatsen (blz. 275).

Aangaande de Norbertijnen geeft het boekje niet veel. Het hoofdaandeel hebben de Benedictijnen van Altenburg en de Cisterciën-

sers van Zwettl. Op blz. 164-179 wordt over Geras en Pernegg gesproken en de lezer vergast op een aandoenlijk verhaal van Pater Candidus en Zuster Candida. Hoewel Zák beide personen aan kan wijzen als leden respectievelijk van Geras en Doxan, wil het ons toch voorkomen, dat we hier met een liefdesavontuur te doen hebben naar middeleeuwsch recept.

H. HEIJMAN.

* * *

Der heilige Norbert. Ein Lebensbild nach der Kirchen- und Profangeschichte entworfen von Alfons Zák, O. Praem. — Kleine historische Monographien hrsg. von Nikolaus Hovorka, Nr 21-22. — Wien 1930. Reinhold-Verlag.

Het jongste werkje van Zák dient zich smakelijk aan. Met plezier neemt men het ter hand, om het keurige bandje te bewonderen als ook de vele houtsneden, welke Rose Reinhold tot verluchting van den tekst vervaardigde. Bijzonder aantrekkelijk is de samenstelling der teekening tot een geheel, als versiering van den boekband. Aan den tekst zijn vele goed-geslaagde reproducties van foto's toegevoegd, genomen van oude Norbertijner kunstwerken. Alles is op goed papier gedrukt met stevige letter. De uitgever en medewerkers mogen inzooverre over het werk tevreden zijn.

Anders zullen velen oordeelen, die voornamelijk op den inhoud letten. Hoofdzakelijk geeft het een levensbeschrijving van S. Norbertus met — als laatste hoofdstuk — een opsomming van de betrekkingen tusschen den heilige en Oostenrijk. Een aanhangsel zorgt dan nog voor een « Elck wat Wils ». Blijkbaar kon de schrijver maar moeilijk aan de verleiding weerstaan, van alsmaar mee te deelen van wat hij sedert lange jaren omtrent zijn Orde verzamelde. Hoezeer we die uiting van genegenheid voor zijn instelling ook waardeeren, toch zou het ons meer waard geweest zijn, indien de schrijver getoond had, zijn materiaal kritisch te beheerschen.

Beter dan menig ander weet P. Zák, dat het karakter van S. Norbertus door de Duitsche vakhistorici verre van gunstig is beschreven. Met dit oordeel heeft men beslist rekening te houden, omdat zij de eenigste geschiedkundigen zijn, die het streven van S. Norbertus wetenschappelijk trachten te benaderen. We gelooven